

Prof. Necati Lugal
1878 - 1964

Nekroloji :

Prof. NECATİ LUGAL

FARUK SÜMER

23 Mart 1964 tarihinde Türk ilim âlemi Prof. Necati Lugal'ı kaybetmekle yeri doldurulamıyacak büyük bir kayba uğramış ve teselli kabul etmez bir acıya düşmüştür .

Merhum Prof. Mehmed Necati Lugal 1878 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Trabzon'da Çizmecî Oğulları denilen bir aileye mensuptur. Babası, İstanbul müderrislerinden Hacı Hüsnü Efendi idi. Bu zat, devrin ileri gelen ilim adamları ve devlet ricali tarafından sevilen ve sayılan fâzıl bir kimse idi.

Necati Lugal, İstanbul'da bazı hususî ve resmî mekteplerde okuduktan sonra Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi'nin derslerine devam etmiş ve 1905 yılında İcâzetname alarak ertesi yıl açılan ruûs imtihanını da başarı ile verip 1907 yılında Bayezid Camii'inde ders vermeye başlamıştır. Ancak kendisi daha önce yani 1903 yılında Maarif Vekâletine intisap ile Rüştiye ve hususî mekteplerde Fars dili ve edebiyatı öğretmenliği yapmağa başlamıştır. 1905 yılında Mercan İdadisine tâyin edilen Necati Lugal, sonra İstanbul Sultanîsi, Soğukçeşme Askerî Rüştiyesi, Kuleli Askerî İdadisi, Darüşşafaka ve Darülhilâfetalaliyye medreselerinde 1917 yılına kadar öğretmenlik yaparak binlerce talebe yetiştirmiştir. Memleketimizde muhtelif sahalarda mühim hizmetler ifa etmiş seçkin şahsiyetlerin pek çoğu onun talebeleri arasında idiler.

1917 yılında Harbiye Nezareti tarafından açılan müsabaka imtihanında başarı göstererek Almanya'da tahsilde bulunan Türk talebelerine hoca ve müfettiş tâyin edilmiştir. Bu görevi sırasında Birinci Dünya Harbi'nin sonunda Alman Şarkiyat âlimlerinin dikkat ve alâkasını üzerine çeken N. Lugal, Hamburg Üniversitesinin dâveti üzerine aynı Üniversitenin Şarkiyat Enstitüsünde ilmî yardımcı ve az sonra da Türk-Fars Dilleri ve Edebiyatı Lektörlüğüne getirilmiş ve İkinci Dünya Harbinin çıkmasına kadar bu görevde kalmıştır. İkinci Dünya Harbi sebebiyle memleketine dönen N. Lugal Bayezid Umumî Kütüphane Müdürlüğüne tâyin edildikten sonra

1943 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Klâsik Şark Dilleri Kürsüsü Profesörlüğüne getirilmiştir.

Prof. Necati Lugal yaş haddi sebebiyle bu kürsüde iken 1952 yılında emekliye ayrılmıştır; daha sonraları vâkî dâvet üzerine — 1956 - 1959 yılları arasında — Bonn ve Frankfurt Üniversitelerinde misafir Profesör olarak bulunmuş ve Alman Şarkiyat âlimlerinin ilmî çalışmalarına katılmıştır; 1959 - 1960 yıllarında da Türk Tarih Kurumunda Şarkiyat uzmanı olarak vazife görmüştür. 27 Mayıs 1960 İnkılâbını mütaakıp yeniden tanzim edilen Üniversiteler kanununda “yaş haddi” kaldırıldığından aynı yılın sonunda Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Klâsik Dinî - Türkçe Metinler Şerhi Profesörlüğüne tâyin edilmiştir. Kendisi bu vazifede iken vefat etmiştir.

Prof. Necati Lugal eşsiz bir hoca idi. En üzüntülü ve sıkıntılı zamanlarında dahi derslerine devam eder, büyük bir sabırla, bıkip usanmadan talebelerine derslerini öğretmeye çalışırdı. Kendisinin ilminden ve fazlından faydalanmak arzusunda bulunan her yaştan pek çok kimselere de hiçbir karşılık beklemeden saatlerce süren hususî dersler verirdi. Bugün halen Üniversitelerimizde vazife gören birçok ilim adamlarımız onun yetiştirmiş olduğu talebeleri arasında bulunmaktadır. Buna ilâve olarak onun, bugün Alman Üniversitelerindeki değerli Şarkiyat mütehassıslarının da yetişmelerinde mühim bir âmil olduğunu kaydetmek yerinde olur. Kanaatımızca Prof. N. Lugal'in, belirtilmesi gereken en mühim hususiyetlerinden birisi de işte bu hocalık vasfıdır.

Necati Hoca İslâm kültürüne hakkiyle vakıf bir insandı. Kendisi bu kültürün son büyük mümessillerinden birisi idi. Bu bakımdan onun bıraktığı boşluğu doldurmak memleketimiz için belki hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Bilhassa edebî metinleri anlamakta fevkalâde bir tecrübe, bilgi ve mahareti vardı. En şöhretli Avrupa müsteşrikleri de dahil olmak üzere, eski metinlerdeki halli güç kısımların anlaşılması hususlarında daima kendisine başvurulduğunu pek yakından bilmekteyiz.

Hocamızın şahsiyeti ve insanî davranışlarına gelince, onun bu cephesini tam mânasiyle ifade edebilmek benim için gerçekten güç bir iştir. O, hakikaten kâmil bir insan ve fâzıl bir zat idi. Herkese iyilik yapmaktan büyük bir zevk duyardı. Her meslekten, her tabaka-

dan dostlara sahipti. Dost ve tanıdıklarının sevinci kendi sevinci, onların derdleri kendi derdleri olurdu. Hiç kimseden bir şey beklemez, buna karşılık herkese faydalı olmaya çalışırdı. O, bütün insanları seviyordu. En yüksek ilim ve sanat adamları en yakın dostları arasında olduğu gibi, tahsilsiz, fakir ahbabları da vardı. Her insanda iyi bir taraf bulmak ve onu bu yönü ile tanımak ve tanıtmak, onun en belli-başlı hususiyetlerinden birisi idi. Tevazu, onda kemal derecesine varmış idi. Kendisini ilk defa tanıyan kimseler üzerinde bile hürmetkâr bir tesir bırakırdı. Hulâsa Hocamız, büyük Çin filozofu *Konfüçyüs*'ün : "Kâmil insan, başkalarına faydalı olan, onların ızdırabına koşan, fakat kendisi için feragat ve fedakârlık yolunu seçen kimselerdir" sözlerine lâıyk bir zat idi.

Hocamızın ilmî çalışmalarına gelince, bunlar başlıca metin yayınları ve tercüme olmak üzere iki bölümde gösterilebilir.

A - Metinler :

Ebû Nasr il-Fârâbi'nin Halâ üzerine makalesi. Arapça metni hazırlayanlar; Necati Lugal-Aydın Sayılı (Fârâbi's article on vacuum. Edited and translated by Necati Lugal-Aydın Sayılı). Ankara 1951.

Fârâbi'nin tabiat ilminin kökleri hakkında yüksek makaleler kitabı. Arabça metni hazırlayan ve tercüme edenler: Necati Lugal ve Aydın Sayılı. Belleten XV, 57 (1951) S.81 - 122.

Fâtih devrine ait Münşeât Mecmuası (Wien, Nationalbibl. H. O. 161) Neşredenler: Necati Lugal-Adnan Erzi. İstanbul 1956 İstanbul Matbaası=İstanbul Fethi Derneği, İstanbul Enstitüsü yayınları.

Tâci - zâde Sa'dî Çelebi, Münşeât. Neşredenler: Necati Lugal-Adnan Erzi. İstanbul 1956 İstanbul Matbaası.=İstanbul Fethi Derneği, İstanbul Enstitüsü Yayınları.

İbn-i Bîbî, el-Evâmirü'l- 'Alâ'iyye fi'l-Umûri'l- 'Alâ'iyye. Ayasofya Ktp. 2985'de bulunan yegâne nushayı, Paris, Bibliothèque Nat., Suppl. persan 1536'da ve Gotha, Herzogl, Bibl. pt. 203'de kayıtlı Muhtasar Selçuk-nâmeler ve Yâzıcı-zâde 'Alî tercümesi ile karşılaştırarak neşredenler Necati Lugal-Adnan Sadık Erzi. 1.cild Ankara 1957 T.T.K. Basımevi.=A.Ü.İlâhiyat Fakültesi Yayınlarından Nr. 19. (2. cildin basımı

bitmiş olup yakında ilim âlemine sunulacaktır. 3. cilt basıma verilmiştir).

Abû Bakr-i Tihriânî: *Kitâb-i Diyârbakriyya. Ak-koyunlular tarihi. Yayınlayanlar* Necati Lugal - Faruk Sümer, *giriş ve notlar* Faruk Sümer. 1. cüz. Ankara 1962 T. T. K. Basımevi. = T. T. K. Yayınlarından seri III - No. 7. (2. cüz'ün de basımı bitmiş olup yakında ilim âlemine sunulacaktır).

Me'âlî, *Hünkâr-nâme. Topkapı Sarayı Hazine Ktp. deki yegâne nushanın neşr. ve tercümesini yapan* Necati Lugal. (Türk Tarih Kurumunda henüz basılmamış eserler arasında).

Fatih Sultan Mehmedin muhtelif seferlerine ait fetih-nâmeler. Neşr. Necati Lugal - Adnan Erzi. İstanbul Enstitüsü Dergisi II (1956) s. 169-184, aynı dergi III (1957) s. 177-192.

Tercüme eserler :

Firdevsi : *Şehname. cilt 1-4. çev.* Necati Lugal. İstanbul 1945 - 1955 M. E. Basımevi. = M. E. Bakanlığı Yayınlarından Şark - İslâm Klâsikleri.

Müneccimbaşı Ahmed bin Lütfullah : *Karahanlılar. Çev.* Necati Lugal. İstanbul 1950 Türkiye Basımevi.

Devletşah Tezkeresi. 1. cilt. Çev. Necati Lugal. İstanbul 1963 M. E. Basımevi. = M. E. Bakanlığı Yayınlarından Şark İslâm Klâsikleri (2. cildi basıma verilmiştir).

Ebû Fazl Beyhakî, *Tarih-i Beyhakî.* (Türk Tarih Kurumunda henüz basılmamış eserler arasında).

Nizamüddin Şami, *Şafernâme. Farsçadan çeviren* Necati Lugal. Ankara 1949 T. T. K. Basımevi. = T. T. K. Yayınlarından II. Seri No. 12.

Sadrüddin Ebu'l-Hasan 'Ali İbn Nâsır İbn Ali - el-Hüseynî : *Ahbâr üd-devlet - is-Selçukiyye. Muhammed İkbâl'in 1933 de Lahore'da neşrettiği metinden tercüme eden* Necati Lugal. Ankara 1943 T. T. K. Basımevi. = T. T. K. Yayınlarından II. Seri No. 8.

Latîfî's Tezkere (Nach dem Druck Istanbul mit Verbesserungen und Zusätzen aus Hss). Übersetzt von Osman Reşer - Necati Lugal. Tübingen 1950.

Sehî's Tezkere. Übersetzt von Osman Reşer - Necati Lugal.
Tübingen 1942.

Fuzûlî, *Des türkischen Dichters Fuzûlî Poem "Laylâ - Meğnun"*
und die gereimte Erzählung "Benk u Bâde" (Haşîş und Wein). Übersetzt
von Osman Reşer - Necati Lugal.

İshak b. Murad, *Hulâsatü't-tıb (Müntehab-ı Şifâ-i Tıp).* Otto
Spies ve Necati Lugal tarafından neşre hazırlanmıştır.

Muhterem Üstadım ve fâzıl dostum Necati Hoca'nın aziz hâtrası
önünde hürmetle eğilir ve Ulu Tanrı'dan, rahmetini esirgememesini
niyaz eyler, durağının uçmak olmasını dilerim. *

* Merhum Hocamızın mufassal hal tercümesi, Türk Tarih Kurumu tara-
fından yayınlanmasına karar verilen "Anma Kitabı"nda yayınlanacaktır.

